

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

katedra psychologie

Bakalářská práce

Analýza efektů autonomie na ostrově Man

Jan Čimera

© 2016 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jan Čimera

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Analýza efektů autonomie na ostrově Man

Název anglicky

Analysis of effects of autonomy on the Isle of Man

Cíle práce

Hlavním cílem práce je na základě místního terénního výzkumu a získaných dat přiblížit důvody, kvůli kterým ostrov Man setrvává jako autonomní část Velké Británie a dále pak zodpovědět následující výzkumné otázky:

Jakou roli hraje obnovování keltské kultury v současné manské společnosti?

Jaké postavení zaujímá ostrov Man ve vztahu k Velké Británii a zbytku světa?

Čím si ostrov Man zajišťuje a udržuje svoji částečnou nezávislost a soběstačnost?

Metodika

Práce bude vycházet především z výsledků střednědobého terénního výzkumu a materiálu získaného na ostrově Man. Důraz bude kladen především na kvalitativní metody navazující na sekundární (hlavně statistické) údaje.

Doporučený rozsah práce

cca 50 stran

Klíčová slova

ostrov Man, autonomie, Keltové, Velká Británie, nezávislé území

Doporučené zdroje informací

GOODWINS, Sara. A brief history of the Isle of Man. Sutton: Loaghtan, 2011. ISBN 978-190-8060-006.
HROCH, M. *Národy nejsou dílem náhody : příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-7419-010-0.
KERMODE, David G. The changing pattern of Manx devolution. Glasgow, UK: Glasgow: Univ of Strathclyde Centre for study of public policy. 1980. ISBN 0140-8240.
OLAUSSEN, Pär a Maria ACKRÉN. Condition(s) for Island Autonomy. *International Journal on Minority and Group Rights* 2008, 15(2): 227-258. DOI: 10.1163/157181108X332613. ISSN 1385-4879.
TKACIK, Michael. Characteristics of Forms of Autonomy. *International Journal on Minority and Group Rights* [online]. 2008, 15(2): 369-401 [cit. 2015-05-23]. DOI: 10.1163/157181108X332668. ISSN 13854879.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 4. 11. 2015

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 02. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Analýza efektů autonomie na ostrově Man“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 9. 3. 2016

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D. za odborné vedení této bakalářské práce, cenné rady a věcné připomínky.

Děkuji také všem na Manu za jejich ochotu a trpělivost při mém terénním výzkumu a v neposlední řadě také rodině za jejich podporu při mém studiu na VŠ.

Analýza efektů autonomie na ostrově Man

Analysis of Effects of Autonomy at the Isle of Man

Souhrn

Práce se zabývá problematikou současného autonomního postavení ostrova Man vůči Velké Británii a Evropské unii, potažmo zbytku světa. Základním východiskem pro práci byl historický vývoj ostrova současně s aktuálními změnami na ostrově. Zde můžeme uvést znovuoobnovení manského jazyka, který má původ v keltštině a řadí se mezi jeden z keltských jazyků. Dále se jedná například o změny v rozdělování daňových příjmů mezi Velkou Británií a Manem. Man byl historicky velmi aktivní místo, které zažilo řadu různých nadvlád různých mocností a panovníků. Nikdy si však nenechal vzít svého ducha a kolektivní cítění, že by si měl vládnout sám sobě, že jeho obyvatelé nepatří pod nadvládu nikoho cizího. Tento fakt je v dnešní době připomínán všudypřítomnými *triskeliony*, obnovou manského jazyka. Tato práce se pokouší tyto a další aspekty přiblížit na historickém vývoji, aktuální politicko-ekonomické situaci a v neposlední řadě terénním šetřením mezi místními a zkoumáním jejich postojů, názorů a vztahů k ostrovu.

Summary

The work deals with contemporary issues of the autonomous status of the Isle of Man with the UK and the European Union, furthermore, with the rest of the world. The basis for the work is the historical development of the Island simultaneously with present changes on the Island. Here we can mention the revival of the Manx language, which has its origins in Gaelic and ranks among one of the Celtic languages. The next important point in terms of autonomy is the distribution of tax revenues between Great Britain and the Isle of Man. The Isle of Man has historically been a very active place that has experienced a variety of different rulers and powers. This fact is today commemorated by the ubiquitous Triskelion, the Manx language revival and the collective feeling that the

residents do not belong to anyone foreign domination. The aim of the work is to bring the closer look at historical evolution, current political and economic situation and finally a field research among locals and examining their attitudes, opinions and relations with the Island.

Klíčová slova: ostrov Man, autonomie, Keltové, Velká Británie, nezávislé území, manský jazyk

Keywords: Isle of Man, autonomy, Celts, Great Britain, Crown dependency, Manx language

1. Úvod

Analýza efektů autonomie na ostrově Man. Těžko uchopitelný a představitelný název v sobě skrývá chuť a potřebu vysvětlit, co je důvodem toho, že tento malý ostrov v těsné blízkosti Velké Británie a Irska nespadá ani pod jeden z těchto výrazně větších a silnějších států. Jak je možné, že si dokáže udržet své autonomní postavení v dnešním světě a v neposlední řadě, co jsou toho důvody a příčiny? Tyto a další zvědavé otázky vedly za přispění vedoucího a projektu „Pestrá Evropa“ k napsání následující práce.

Hlavními benefity a přínosem této práce je zejména nashromáždění značného množství dat během řady místních terénních výzkumů, které probíhaly především v období léta 2014 a 2015. Během těchto dvou období se autor stihl dostatečně seznámit s prostředím a aspoň částečně pochopit místní život.

Práce přináší čtenářům v úvodu obecné vysvětlení některých základních a důležitých pojmů týkajících se daného tématu pro pochopení problematiky v současném kontextu událostí. Společně s pojmy je představen i teoretický základ, se kterým je následně v každé kapitole konfrontována daná část výzkumu. V závěru práce bude shrnuta praktická část s odkazem na teoretický základ tak, aby mohl být poskytnut souhrnný výstup této práce.

Během vysvětlování a přibližování jednotlivých aspektů hrajících roli ve vývoji manské kultury se v první části dotkneme zejména jeho historického vývoje. Z těchto dat budeme moci lépe pochopit náladu, morálku a vztah místních obyvatel ostrova. Následující kapitolou se plynule přesuneme k současné situaci na ostrově, především politicko-ekonomickým faktorům zajišťujícím ostrovu jeho soběstačnost a suverenitu. V poslední části se budeme zabývat vztahem místních obyvatel ke kulturnímu dědictví ostrova, původnímu jazyku a jeho obnově a jejich celkovým postojem k životu na ostrově Man.

2. Cíl práce

Cílem této práce je zodpovědět následující výzkumné otázky.

Výzkumné otázky:

- Čím si ostrov Man zajišťuje a udržuje svou značnou nezávislost a autonomii?
- Jaké postavení politické, ekonomické a sociální zaujímá ostrov Man ve vztahu k Velké Británii a EU?
- Jakou roli hraje obnovování keltské kultury, zejména manského jazyka, v současné manské společnosti?

Tyto otázky byly stanoveny na základě tří primárních tematických okruhů této práce, které jsou reprezentovány jednotlivými kapitolami. Každá z nich uvádí čtenáře do dané problematiky, seznamuje ho s provedeným terénním výzkumem a rozšiřuje teoretický základ pro lepší chápání odpovědí respondentů a jejich souvislostí v širším kontextu. Na konci každé kapitoly jsou čtenáři poskytnuty výsledky vlastního výzkumu a shrnutí problematiky dané kapitoly.

V závěru práce nalezne čtenář komplexní shrnutí celé práce a její problematiky. Zde bude kladen důraz na propojení teorie a výsledků terénních výzkumů. Závěr tedy poskytne čtenáři souhrnné vysvětlení výsledků autorovy práce.

3. Literární rešerše

Důvody vzniku autonomie na ostrovech se snaží přiblížit článek publikovaný v roce 2008 „Condition(s) for Island Autonomy“ autorů M. Ackréna a P. Olaussona. Ve své studii autoři srovnávají tři základní ostrovy/souostroví a to Azory, Faerské ostrovy a ostrov Man. Tyto tři objekty podrobují své experimentálně zvolené analýze a dále je porovnávají se třemi kontrolními skupinami - autonomními a neautonomními ostrovy ve světě a s mikrostáty. Jejich metoda byla označena za experimentální z důvodů zvolení sledovaných ukazatelů - vzdálenost ostrova od jeho domovské země, etnicita a HDP. Jednotlivým hodnotám ukazatelů byly přiřazeny indexy, které byly posléze počítačově vyhodnoceny pomocí techniky *Qualitative Comparative analysis (QCA)* a *Multi-value Qualitative Comparative Analysis (MVQCA)*. Výsledky potvrdili předpoklady autorů. Vliv vzdálenosti se ukázal jako důležitý fakt pro vytvoření autonomie. Vysvětlují to individuálními a odlišnými potřebami na daném území lišících se od těch na pevnině. Etnická různorodost také přispívá k vytvoření autonomie na daném území, tento fakt byl společně se vzdáleností ověřen i referenční skupinou. Dále se ukázalo, že řada autonomních ostrovů, včetně tří zkoumaných, má vysoké HDP, což může být důsledek vysoké míry autonomie, a dále mají také obvykle nízkou populaci.

Existují formy autonomie, jak zmiňuje M. Tkacik v práci nazvané „Characteristics of Forms of Autonomy“. Ve výše uvedené práci publikované v roce 2008 se autor zabývá vznikem, existencí a formami autonomie. Uvádí tři základní měřítka, podle kterých posuzuje míru autonomie, kterou následně poté ještě dělí do pěti kategorií. Uvedená měřítka jsou míra/hloubka kontroly, počet záležitostí svěřených ke kontrole a míra kontroly nad územím. Kategorie vycházející z nastavených kritérií jsou potom následující: osobní, kulturní, funkční, administrativní, legislativní autonomie. Autor dospívá k závěru, že kombinací tří výše zmíněných měřítek vzniká trojrozměrný prostor s počátkem v jednom bodě (pyramida), ve kterém se následně nacházejí jednotlivé kategorie. Osobní autonomie zde zabírá nejmenší prostor ve špičce a na druhé straně je legislativní autonomie, která má ve stanovených měřítkách největší objem.

Aspekty manské autonomie podrobně rozebírá a vysvětluje David Kermode ve své práci „The Changing Pattern of Manx Devolution“ z roku 1980. V kapitolách *Politický systém, Finance a Politika* postupně odhaluje fungování systému na ostrově, vztah k Velké

Británii a funkce jednotlivých složek samosprávy na ostrově Man a jejich propojení a kooperaci s Velkou Británií. Základní vysvětlení nalezneme hned v úvodu. Man totiž není ani součástí Velké Británie ani její zámořskou ovládanou oblastí. Má status Korunního závislého území, tedy speciálního vztahu, který je založený na výhodách plynoucích pro obě zúčastněné strany. Velká Británie je zodpovědná pouze za zahraniční záležitosti, obranu státu a některé další záležitosti mezinárodního charakteru a každému rozhodnutí předchází konzultace se zástupci Manu. Z finančního hlediska zůstal Man od roku 1958 v neformálním propojení s Velkou Británií a na základě dohody „Common Purse Agreement“ z roku 1980 dostává každoročně podíl z cla a DPH vybraného na území Velké Británie rozpočítaného na základě poměru obyvatel. Politická samostatnost je zajištěna parlamentem - Tynwald, který má právo schvalovat zákony i rozpočet. Dělí se na dvě komory: horní Legislative Council a dolní House of Key.

Pohled na místní etnikum je též jednou z částí této práce, tedy sociální aspekt autonomie. Jako teoretický základ pro tuto kapitolu nám poslouží publikace M. Hrocha „Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů“. Kniha nabízí ucelený pohled na formování národa. Jeho postupnou konstrukci, stavbu a vývoj. Pomůže nám objasnit, za jakých podmínek se může národ zformovat a co je k tomu potřeba. Podmínky potřebné k vytvoření národa nejsou podle Hrocha náhodné libovolné chutě nacionalistů vytvořit vlastní národ pomocí prohlašování hesel a své osobní angažovanosti, nýbrž na základně konstruktů, které jsou sociální, kulturní a politické. V knize se Hroch zabývá genezí národů v 19. století, což pro účely práce poslouží ke srovnání s vývojem společnosti na Manu.

Kulturní specifika a vývoj historie ostrova nám pomůže pochopit kniha autorky S. Goodwins „A brief history of the Isle of Man“ publikované v roce 2011. Autorka ve své publikaci v devíti kapitolách shrnuje historický vývoj na ostrově od jeho počátků až po současnost. Začíná popisem fyzického vzniku samotného ostrova, následně pokračuje teorií o prapůvodních obyvatelích a přes dochované avšak sporné důkazy o keltské kultuře na ostrově se dostává k jednotlivým obdobím nadvlád Seveřanů, Skotů a Angličanů. Zaměříme-li se na vývoj manských dějin z pohledu cíle této práce, aspekty vedoucí k autonomii ostrova, nalezneme zde velkou řadu klíčových momentů, které postupně přispívaly a směřovaly k současnému stavu ostrova.

4. Metodologie

Pro vypracování práce bylo využito zdrojů kvantitativních dat získaných kvantitativními metodami. Ty byly primárně získané vlastním dotazníkovým šetřením, které bylo doplněno sekundárními zdroji, jako jsou oficiální data a statistiky publikované oficiálními orgány ostrova Man. Tyto kvantitativní zdroje byly následně doplněny kvalitativními metodami použitými při vlastním výzkumu.

Kvantitativní výzkum je způsob standardizovaného vědeckého výzkumu. Principem je získávání informací od velkého množství respondentů a slouží zejména pro zjištění stanovisek, postojů a pocitů. Výhodou je, že metody kvantitativního výzkumu jsou rychlé, přímočaré a výsledky jsou relativně nezávislé na výzkumníkovi. Nevýhodou oproti tomu je, že dochází k velkému shromažďování informací, často i nepotřebných, a tím se nedostaneme dostatečně hluboko ke zkoumanému jevu. Nejčastějším zdrojem kvantitativního výzkumu jsou numerická data, statistické výzkumy aj.

Kvalitativní výzkum je doplněním kvantitativního, hledá odpovědi na otázky: *Proč? Jak?* Je chápán jako doplněk výzkumných strategií. Zjišťuje důvody a příčiny chování lidí a důkladně prozkoumává názory vybraných představitelů cílové skupiny na zkoumaný problém nebo jev. Výhodou je, že lze získat podrobný popis a shromažďovaná data mají subjektivní charakter. Problém je, že výsledky mohou být ovlivněny výzkumníkem a sbírání dat může být časově náročné. Při získávání kvalitativních dat byla použita technika sněhové koule. Tato technika se ukázala jako velmi užitečná, protože autora zavedla do prostředí a míst, kam by se jinak sám nedostal. Bylo tak možné navázat další nové kontakty a prohloubit tak celý výzkum.

Mezi kvalitativní metody použité ve výzkumu řadíme neřízenou skupinovou diskuzi k danému tématu. Využita byla možnost navštívit jednu z lekcí manského jazyka ve městě Peel, kde byli účastníci výuky ve zbývajícím čase požádáni o rozhovor. V třídě se nacházeli jak přistěhovalí obyvatelé Manu, tak i lidé zde narození. To bylo přínosné k určení odlišností, zejména proč se jazyk učí a jaké jsou jejich pohledy a důvody na obnovení manské kultury, v tomto případě konkrétně jazyka. Hlavními výhodami této metody byla možnost přímé interakce respondentů, s upřesněním a poskytnutí podrobných odpovědí na otázky. Dále bylo také možné sledovat jednotlivé reakce respondentů. Jako

nevýhodu je potřeba uvést časovou náročnost, malé množství respondentů a občasné odbočení od tématu a ztráta koncentrace.

Druhý kvalitativní výzkum byl proveden pomocí nových technologií – internetu. Byl rozeslán dotazník strukturovaný do tří základních částí a byl adresován konkrétním osobám. Každá část se zabývá konkrétním tématem souvisejícím s tématem této práce. Odpovědi byly volné, dotazovaný měl k dispozici pouze doplňující otázky sloužící pouze jako jisté vodítko pro upřesnění daného tematického okruhu. Tyto osoby byly předem vybrány tak, aby odpovědi co nejlépe obsáhly možné pohledy na zkoumanou problematiku. Dotazován byl zástupce obyvatelů ostrova žijících na ostrově, kteří se zde narodili. Dále těch, co zde žijí, ale narození byli v jiné zemi – přistěhovalí. A pro třetí skupinu byli zvoleni zástupci obyvatel narozených a žijících v cizí zemi. Celkem tedy tři respondenti z ostrova Man a Velké Británie. Použitá metoda se vyznačuje svojí rychlostí a jednoduchostí. Jako nevýhody je zde potřeba uvést zejména nemožnost položení doplňujících otázek, stejně tak sledování reakcí dotazovaného.

Dotazovaní:

- Nick – současný obyvatel ostrova, narozen na Manu
- Ashley – současný obyvatel ostrova, narozen ve Velké Británii
- Luke – současný obyvatel Velké Británie, narozen ve Velké Británii

Polostrukturovaný anonymní dotazník, který se dotazoval na základní informace o respondentovi, na jeho vztah k manské kultuře a jeho povědomí o ní, byl použit jako kvantitativní metoda sběru dat. Celkem bylo získáno 50 respondentů. Dotazník byl šířen pomocí internetu, zejména na sociálních sítích, přes email a messangery. Výhodou této metody je rychlost získání odpovědí a jejich relativně velké množství, jednoduchost pro respondenta a časová nenáročnost. Problémem však zůstává nezaručení pravdivosti odpovědí a nemožnost doplnění daných otázek, stejně tak jako sledování emoční reakce daného jedince.

5. Teoretická část

5.1. Základní pojmy

5.1.1. *Etnicita*

Původ dnešního slova *eticita* často vídaného ve spojení jako *etnická skupina* či *etnický konflikt* můžeme najít v řeckém slově „*ethnos*“, které označovalo *barbary* a *pohany*. V angličtině se tento význam udržel až do poloviny 19. století, kdy postupně přešel k „*rasovému*“ významu. Dlouho dobu byl tento pojem a jeho význam sociálními antropology přehlížen. Svého času si někteří z nich (Weber) mysleli, že *primordialistické* fenomény (jazykové, rasové, kulturní odlišnosti) postupně vymizí. Ukázalo se však, že se mýlili. Jak se nyní ukazuje, řada konfliktů byla podmíněna právě *eticitou*, *nacionalismem*. Dokonce i v dnešní době můžeme sledovat rostoucí důraz na tyto faktory.

Veřejností je obvykle termín *eticita* vnímán a spojován s problémy *menšin* nebo *rasových vztahů*. Antropologové však zkoumají všechny skupiny ze stejného úhlu pohledu. Můžeme tedy říci, že *eticita* zkoumá vztahy skupin, které sami sebe vnímají jako odlišné a zároveň i okolí je vnímá jako odlišné. V tomto smyslu se zde vůbec neliší *dominantní* či *majoritní skupina* od té *menšinové*. (ERIKSEN, 2012)

5.1.2. *Národ*

Formování *národa* potažmo jeho následné *suverenity* a uznání jeho *samostatnosti* má několik předpokladů. První z nich říká, že je zapotřebí *pospolitá společnost*, která má své vymezené území, stejný kodifikovaný jazyk, společné historické povědomí a charakterizované *národní kulturní tradice*.

Druhým aspektem *osamostatnění* se je společný cíl, případně „*nepřítel*“. Řada *národních hnutí* měla své požadavky jazykové, kulturní nebo politické. Tyto iniciativy často vycházely z potřeby *podnikatelských* a *mocenských elit* upevnit si svou pozici vůči *opozici*. Zde je potřeba rozlišovat, zdali šlo o *reformní způsob vedený zespoda*, kdy *vlastenci* následované širokými masami *obyvatelstva* dosáhly *převratu* a následné změny *společnosti*. Nebo zdali šlo pouze o *transformaci systému*, jak již bylo zmíněno výše například kvůli *politické* či *ekonomické potřebě* této změny. Pro *periodizaci* těchto fází

byly vytvořeny následující tři pojmy: národní identita, národní uvědomění a národní mobilizace. (HROCH, 2009)

5.2. Aspekty vzniku autonomie na ostrově

Předchozí zmiňovaná studie M. Hrocha se týkala formování národů a jejich autonomie v pevninském prostředí. Tato práce se však zabývá problematikou ostrovní společnosti, která je specifická svou odloučeností od okolního světa. Bariéru zde můžeme chápat jako větší náročnost při pokusech o kontakt s okolním světem. Tuto bariéru zde tvoří nemožnost rychlé komunikace s okolím žijícím na druhém břehu. Stejně tak ale na druhé straně tyto fakty podporují větší pospolitost dané skupiny právě tím, že jejich kultura a usedlý způsob života nebyl tak narušován a ovlivňován jako u společností, které žily blízko sebe na pevnině. Na základě této skutečnosti se mohly navzájem více konfrontovat. Z tohoto důvodu je potřeba si zde definovat podmínky pro vznik samostatného státu na ostrově. Jako základní bychom mohli uvést vzdálenost ostrova od pevniny, složení obyvatelstva (etnicita), HDP, velikost ostrova. (OLLAUSON, 2008)

Vzdálenost. Ollauson definuje vzdálenost jako nejkratší vzdálenost k pevnině. Na základě těchto údajů následně vyhodnocuje, do jaké kategorie ostrov Man spadá. Autoři studie zvolili následující měřítko na základě těchto domněnek. První rozmezí vzdálenosti 0–99,9 km hodnotí ve své analýze nulovým (0) počtem bodů. Neboť považují tuto vzdálenost za ještě relativně překonatelnou například případnou stavbou a i samotná doprava na takovou vzdálenost není příliš dlouhá. Další interval 100–999,9 km je ohodnocen jedním (1) bodem. Poslední interval 1000 – a více km má body dva (2). První hodnocení, jak už bylo zmíněno, je založeno na faktu, že můžeme říct, že je ostrov téměř součástí pevniny a případně s ní může být spojen stavbou. Pro druhé dvě rozdělení bylo potřeba rozdělit již vzdálené ostrovy od těch skutečně odlehlých. (OLLAUSON, 2008)

Etnicita. Definice: „V sociální antropologii etnicita odkazuje na aspekty vztahů mezi dvěma skupinami, které jsou jak vlastními členy, tak ostatními nahlíženy jako odlišné.“ (ERIKSEN, 2012)

Použitá analýza bere v potaz pouze primordialistický přístup, který hodnotí odlišnost skupin na základně primárních odlišností - jako je jazyk, víra, etnický původ - v návaznosti na domovskou pevninu. Tyto aspekty jsou opět ohodnoceny bodovou stupnicí 0–4b, kde každý bod znamená odlišnost v jednom z daných faktorů. Z toho vyplývá 0b žádná odlišnost od pevninské skupiny, 4b úplná odlišnost. (OLLAUSON, 2008)

HDP. Pro měření ekonomické výkonosti ostrovů byl zvolen ukazatel HDP především kvůli jeho popularitě a tím i dostupnosti dat. I přesto že někteří odborníci upřednostňují jiné ukazatele, jako například disponibilní příjem. V této kategorii byla stupnice pozorované hodnoty stanovena následovně. Nula bodů (0) 0–875 \$, jeden bod (1) 876–3465 \$, dva body (2) 3466–10725 \$ a tři body 10726 \$ a více. (OLLAUSON, 2008)

Rozloha. Bodovou hodnotu tohoto faktoru nebylo možné objektivně určit. Nakonec na základě poměru populace a velikosti území ostrova byl vypočítán poměr, který zohledňoval oba faktory hrající roli v této analýze. (OLLAUSON, 2008)

Závěr studie. Pomocí počítačového programu pro vyhodnocení *MVQCA* (*Multi-Value Qualitative Comparative Analysis*) byly určeny čtyři cesty vedoucí k autonomii. První z nich je etnická odlišnost v jednom ze sledovaných aspektů: původ, jazyk, náboženství. Druhá cesta je určena velikostí ostrova. Třetí je definována žádnou etnickou odlišností a velkou vzdáleností od mateřské země – pevniny. Poslední čtvrtá kombinace aspektů je velká vzdálenost a střední výše HDP. Žádnou ze čtyř cest nemůžeme na základě této studie považovat za důležitější. Jediné, co můžeme vyvodit, je výskyt vzdálenosti ve dvou případech, což naznačuje na jistý vyšší význam tohoto faktoru při tvorbě autonomie.

Druhá část výzkumu porovnávala data s existujícími mikrostáty. Zde výsledky prokázaly fakt, že v 68 % případů vzniku suverénního autonomního státu je etnická odlišnost. (OLLAUSON, 2008)

5.3. Formy autonomie

Studie „Characteristics of Forms of Autonomy“ autora M. Tkacika, (2008) se především zabývá analýzou forem autonomie, které rozděluje na osobní, kulturní,

funkční/provozní, administrativní a legislativní. Formy autonomie můžeme dle studie dále rozdělit dle následujícího vzorce.

$$\text{Rozsah záležitostí kontrolovaných místními obyvateli} * \text{Míra kontroly těchto záležitostí} * \text{Prostorové vymezení} = \text{Míra autonomie}$$

Tento vzorec bude asi pochopitelnější a čitelnější z následujícího schématu. Když dané proměnné vyneseme do schématu, vznikne nám obrácená pyramida.

Graf 1: Schema forem autonomie

Popis: Graf se skládá celkem ze tří os. Number of Issues Controlled by Locals (scope) – Počet záležitostí kontrolovaných místními obyvateli, Relationship to Spatial Notions – Vzájemný vztah k prostorovému vnímání, Depth of Control – Míra kontroly, Neglect / Vulnerability - Opomíjení, Zranitelnost. Dále se graf skládá z jednotlivých složek, které jsou následující (zdola nahoru) Personal – Osobní, Cultural – Kulturní, Functional – Funkční/provozní, Administrative – Administrativní, Legislative – Legislativní, Full Sovereignty - Úplná suverenity.

Zdroj: Tkacik, 2008

Jak je patrné, na hrotu pomyslné pyramidy je předěl mezi osobní autonomií, která spadá do neteritoriální autonomie a její hloubka kontroly je minimální, s nulovou mírou vlastní kontroly, jak naznačuje šipka směrem dolů, k neautonomnímu zřízení, které je uváděno jako Opomíjení/Zranitelnost. Stav kdy člověk nemá ani svoji osobní suverenitu a nerozhoduje si o osobních záležitostech. Druhým směrem, od hrotu nahoru, postupně

přibývají další položky autonomie směřující k plné suverenitě. Tedy postupně počínaje osobní, následně kulturní, provozní, administrativní a nakonec legislativní suverenitou vedoucí až k naprosté samostatnosti. S přibývajícím mírou kontroly nad vlastními záležitostmi sledované skupiny přibývá i hloubka této kontroly, jak je z grafu patrné. Předěl (Depth of Control) a tedy závislost mezi jednotlivými typy autonomie a jejich hloubkou kontroly je zde vztah k prostoru. Což znamená, čím větší míra volnosti tím větší geografický rozsah. Tato závislost se následně projevuje v hloubce kontroly. Zjednodušeně když máme kontrolu nad velkým množstvím záležitostí, ovládáme značné území a hloubka kontroly nad těmito záležitostmi musí být vyšší nežli v případě malého množství záležitostí. Tento fakt, že s přibývajícím kontrolou přibývá kontrolovaných aspektů a jejich množství je patrný na poslední ose vlevo. Počet záležitostí kontrolovaných místními obyvateli. Jak již bylo uvedeno výše, s přibývajícím volností přibývá počet záležitostí potřebných kontrolovat, řídit. Poslední údaj, který je možné vyčíst ze schématu a kterým se Tkacik zabývá je vymezení vlastního teritoria společně s rozsahem míry suverenity. Tento údaj je uvedený podél svislé osy vpravo. První tři formy autonomie jsou zařazeny do neteritoriálních forem. Tedy k jejich dosažení nepotřebuje jedinec nebo skupina ovládat nějaké území. To již neplatí pro poslední dvě kategorie autonomie (Administrativa, Legislativa), které už jsou spojované s vymezením vlastního teritoria, území. Což je další nedílnou součástí k dosažení plné suverenity.

6. Vlastní práce

6.1. Ostrov Man

6.1.1. Základní informace

Název. Ostrov Man svůj název získal z původního keltského jazyka. Název se postupně vyvíjel z původního Ellan Vannin, přes staroanglickou variantu Mannin, která se následně zkrátila na Mann až do současné podoby, tedy ostrov Man, anglicky *the Isle of Man*. Ostrov patří do takzvaného společenství Channel Islands ve kterém jsou ještě například ostrovy Jersey a Guernsey nacházející se jižně od Velké Británie v kanálu La Manche. (GOV.IM, 2015)

Geografická poloha. Ostrov Man leží v Irském moři na úrovni 54°N rovnoběžky mezi Velkou Británií a Severním Irskem. Rozlohou 572 km² zaujímá zhruba srovnatelně velkou plochu jako území hlavního města Prahy. Délka pobřeží, obvod ostrova činí 160 km. Reliéf ostrova postupně stoupá od pobřeží Irského moře (0m) směrem ke středu ostrova až do výšky 621 m, což je nejvyšší vrchol ostrova Sneafell. (CIA.COM, 2015)

Správa, vláda ostrova. Zdejší parlament se pyšní celosvětovým prvenstvím v nejdéle kontinuálně fungujícím parlamentem na světě. (TYNWALD.ORG.IM, 2015) Nejstarší parlament založený v roce 930 se nachází na Islandu. (MCC.IS, 2015) Po pestré historii plné mocenských zvrátů a bojů o nadvládu nad ostrovem se dostává v roce 1957 ostrov zpět pod kontrolu místního parlamentu a zajišťování výběru daní a jejich následné přerozdělování si řídí Man opět sám. (OLLAUSON, 2008)

Obyvatelstvo. Populace dle sčítání lidu v roce 2011 čítala 85 716 obyvatel, což je oproti prvnímu sčítání lidí z roku 1821, zhruba o 30 000 více. Dle výsledků šetření na ostrově žije 48,1 % obyvatel, kteří se zde narodili. Zbylá část jsou lidé s místem narození mimo ostrov Man. Majoritu v této kategorii zastupují Angličané s 35,9 %, dále potom s již velmi malým zastoupením můžeme uvést Skoty 3,2 %, poté Evropany, Asiaty, Severní Iry a Afričany, kteří se shodně pohybují okolo 2 %. (CENSUS, 2011)

6.1.2. Historie

Manskou historii můžeme podle Ollausona, (2008) rozdělit na šest základních význačných období.

I. období. Ollauson (2008) uvádí, že se obyvatelé na ostrově vyskytovali už 5000 let před naším letopočtem. Goodwins (2011) ve své práci popisuje toto období podrobněji a udává ještě ranější letopočet prvních osadníků a to 7000 let před Kristem. Zprvu se jednalo o sběrače a lovce, kteří žili především kočovným životem. Přesouvali se za potravou, tak jak se pohybovala jejich kořist. Na území ostrova byly z této doby nalezeny první primitivní pazourky, které se význačně podobají těm nalezeným v Severním Irsku. Z toho se usuzuje, že první obyvatelé připluli nejspíše z tohoto směru. Postupně se jejich nástroje a předměty vyvíjely a zlepšovaly. Zhruba v období 4000 – 2500 lety před Kristem je odhadováno, že se obyvatelé převážně usadili a začali budovat přístřešky trvalejšího charakteru a jejich způsob života se přeměnil na usedlý farmářský život. Začali si pěstovat vlastní potraviny a domestikovat první zvířata pro jejich srst, kůži, mléko, maso. Jako první byla domestikována manská ovce dnes zvaná Loaghtan. Toto označení nejspíše pochází z původních dvou manských slov lugh (myš) a dhone (hnědý), pravděpodobně pro její velikost a jemnou srst. Manská ovce je dodnes turisty vyhledávána jako zajímavost. Vyznačuje se totiž atypickým počtem rohů, obvykle čtyřmi zřídka i šesti, a připomíná tak původní prehistorickou ovci, která zde původně žila.

II. období. Druhou éru vymezují nájezdy Vikingů¹ – seveřanů v převážné většině Norů. První vpády jsou evidovány okolo roku 793 našeho letopočtu a to na ostrovy ležící na severovýchodním pobřeží Anglie. Invaze dále pokračovala přes ostrov Sv. Patrika, který byl v roce 798 napaden a vypálen, až se Vikingové dostali na ostrov Man, který dobyli a obsadili v roce 800. Velmi záhy si seveřané uvědomili strategickou polohu ostrova a začali ostrov osídlovat vlastními lidmi. S jejich příchodem byla například přerozdělena půda na základě výnosnosti jednotlivých parcel tak, že každý region měl stejnou výnosnost při rozdílné rozloze v závislosti na úrodnosti půdy.

¹ Viking bylo označení pro profesionální bojovníky. Ne všichni na výpravných lodích byli Vikingové, těchto výprav se účastnila i řada farmářů a dalších obyvatel hledajících nové úrodné území k usazení. Těchto lidí byla většina.

Také založili parlament nazvaný Tynwald, který se pravidelně schází 5. července a v roce 1979 oslavil 1000. rok založení. Místo určené k diskuzi o veřejných věcech, které se na ostrově Man pyšní titulem nejstarší kontinuálně fungující parlament na světě.

Další zajímavostí je kostel Sv. Jana stojící v areálu Tynwaldu a to hned ze dvou důvodů. Prvním je, že je to jediný kostel, který slouží zároveň i jako místo pro setkávání členů vlády, a za druhé, přestože je to křesťansky vysvěcený kostel, jedna z jeho částí (místo kde sedávají členové „House of Keys“) je odsvěcená tak, aby do něho mohli všichni členové vlády včetně těch s jiným náboženským vyznáním.

III. období. Toto období je datované od roku 1266, kdy přebírá vládu skotský král Alexander III., který ostrov od severanů koupil za 4000 marek. Ostrov patřil mezi strategické body, neboť byl na půl cesty mezi Skotskem a Anglií. Zároveň zde vedla obchodní cesta do Irska. Z toho důvodu zde ustanovil Alexander III. své správce daní, kteří dohlíželi na výběr daní a jejich odvod Skotsku. Toto období se vyznačovalo neustálými spory mezi Skotskem a Anglií. Námořníci zde tudíž mohli doplňovat zásoby při svých výpravných cestách do Anglie.

Za skotské nadvlády se celkem pochopitelně změnil znak Manu z původní vikingské lodě na dodnes používaný triskelion. Není přesně známo, proč byl zvolen zrovna tento znak, který je antickým symbolem slunce. Jedna z domněnek říká, že to bylo kvůli manželčině sestře, která byla ženou krále Sicílie. Zde se v obdobné formě též vyskytuje tento symbol.

Po smrti Alexandra III. bylo skotské království velmi oslabeno. Na trůn měla usednout teprve tříletá vnučka a objevila se zde řada pokusů o přebrání moci. V tomto období částečně přebírají nadvládu nad Manem Angličané, avšak ne na dlouho. Tyto náznaky potlačuje Robert I., který využívá ostrov při tažení na Irsko roku 1316.

IV. období. Manská svrchovanost skotskému králi trvala do roku 1329, kdy ostrov dobyli a podrobili si Angličané na rozkaz krále Edwarda III. Tímto byl Man připojen k Anglii a stal se její nedílnou součástí. Pět let po připojení předal Edward III. právo vládnout svému nejoddanějšímu stoupenci Williamu Montecuteovi. Rod Montecute vládl až do roku 1393, kdy ostrov prodal Richardu le Scrope z Anglie, který koupil ostrov za 10000 £ pro svého syna Williama. Po smrti Williama propadl ostrov opět anglickému trůnu

a Henry IV. pověřil vládnutím Henryho Percyho. Ten se však zúčastnil a podporoval vzpouru v roce 1405, která dopadla neúspěšně, a sám prchl do Skotska. Henry IV. udělil vládu nad Manem Siru Johnu Stanleymu. Rod Stanleyů setrval u moci dalších více než 300 let.

V. období. Do roku 1275 byly pro obyvatelé Manu pojmy jako pašování, ilegální obchod téměř neznámé. Tynwald měl stanovený místní tarif a bylo povolené dovést jakékoliv zboží určené k dalšímu prodeji. Avšak se zavedením daně na dovoz vlny do Anglie se vše rázem změnilo. Tímto zákonem vznikly rozdíly mezi Manem a Skotskem s Anglií a můžeme říct, že vzápětí neexistovala žádná rodina na ostrově, která by nebyla zainteresovaná do ilegálního obchodu.

Vyvrcholení této doby přišlo v 18. století za vlády Murraye, kdy během jeho 28leté vlády se pašování rozrostlo do závratných rozměrů. Rok po jeho smrti, v roce 1765, anglický parlament schválil Isle of Man Purchase Act známý jako Act of Revestment, který přiměl dědice vévody z Atollu prodat ostrov za 70000 £ a připojit jej tak zpět pod Britskou korunu. Následně nastolil přísné kontroly exportovaného zboží, aby už nedocházelo ke ztrátám na daních. Ostrov byl tak po třetí v historii prodán. Tynwald byl zbaven svých pravomocí. Jelikož Anglická vláda nedůvěřovala žádnému z místních orgánů ani úředníkům, vyslala své lidi na ostrov, kteří měli dohlížet a provádět kontroly. Protože tito úředníci byli svrchovaní anglické vládě a komunikovali výhradně s ní, byla rok po přijetí zákona vybudována první pošta na ostrově. Pro účely bezpečné a rychlé komunikace byla vyčleněna lodní linka mezi Douglasem a Whitehavenem pro přepravu pošty.

Druhý efekt, který s sebou přinesli úředníci z Anglie, byla změna dominantního jazyka. Jak už bylo zmíněno, všechny záležitosti, stížnosti, požadavky se řešily přes ně. Kdokoliv něco potřeboval zařídit nebo získat nějaký vliv, musel komunikovat v anglickém jazyce a to byl začátek konce manského jazyka.

Na druhé straně tyto změny měly i jednu výhodu. Vývoz z Manu směrem do Británie nepodléhal žádným dalším poplatkům, což mělo za následek značný růst ekonomiky.

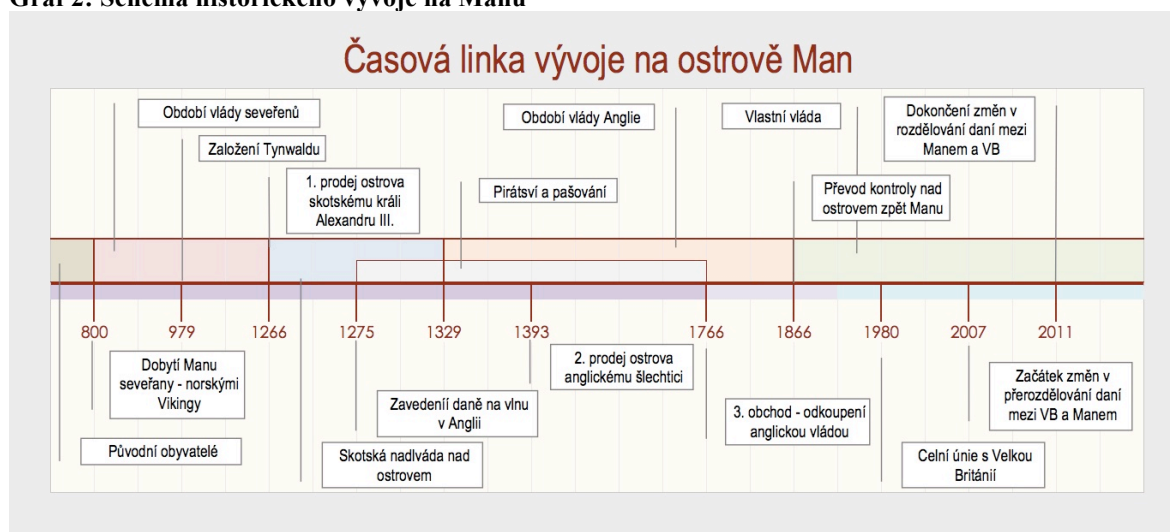
VI. období. Tynwald v období 1766–1866 působil spíše jako oligarchní uskupení bez pravomocí. Nekonal se žádné veřejné volby a posty v parlamentu se nedali nijak získat. Byly děděny v rámci rodin, jediným způsob uvolnění křesla bylo úmrtí či vlastní

rezignace. To se změnilo s přijetím zákona Westminsterským parlamentem, který vrátil kontrolu nad financemi zpět do rukou manským představitelům. Ještě ten samý rok byl Tynwaldem přijat nový volební zákon a byly vyhlášeny veřejné volby do parlamentu.

Po sto letech si ostrov opět rozhodoval o svých financích. Jediné propojení s Britskou korunou zůstávalo v záležitostech námořní a vojenské ochrany, za kterou ročně odváděl Man Británii 10000 £.

Poslední etapa začala rokem 1866, kdy byl vydán zákon, který byl prvním krokem k osamostatnění ve smyslu kontroly nad vlastními záležitostmi. Jeho první část oddělila manský rozpočet od toho britského. Druhá část následně transformovala volební systém, kde původní členové parlamentu nominovali nové členy, kteří byli následně schvalováni guvernérem. Nově bylo ustanoveno, že budou veřejně voleni. V roce 1957 se vlády Velké Británie a ostrova Man dohodli na zrušení kontroly nad daňovými příjmy Britskou vládou. Tímto dostala manská vláda plnou kontrolu nad svými finančními a daňovými příjmy. (OLLAUSON, 2008)

Graf 2: Schema historického vývoje na Manu

Popis: Časová linka není v měřítku. Pod hlavní časovou linkou je barevně zvýrazněn vývoj manského jazyka. Do roku 1766 to byl hlavní jazyk na ostrově. Po roce 1766 se začala rozmáhat angličtina, která je od 20. století zcela dominantní.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2016

6.1.3. Státní znak

Všudypřítomným státním znakem objevujícím se na bankovkách, vlajce a vlastně na všem co je manské, je tradiční trojnožka – triskelion. Původ tohoto symbolu je odvozován

od podobnosti se sluncem, čímž byl původně tento znak symbolem. V kontextu s ostrovem Man a jeho pestrá historie zmíněnou výše získal tento symbol nový význam, a to ten, že ať má kdokoliv zrovna nadvládu nad místním ostrovem a jeho obyvateli, místní lid se nikdy nenechá utlačovat napořád a vždy se zvládne opět zvednout a ukázat svou sílu. Proto tedy trojnožka s chodidly ve směru hodinových ručiček. Tento směr je odvozen od původního „směru“ slunce. Má opět význam toho, že vše plyne správným směrem, tak jak má. Znak je podobný sicilskému, avšak odlišností je, že manské nohy jsou oblečené a původ odvozují od slunce, kdežto sicilský znak má nohy holé a uprostřed má hlavu Medúzy a jeho původ je odvozený od trojúhelníkového tvaru ostrova. (GOV.IM, 2015)

6.1.4. Ekonomický význam ostrova ve středověku

Z pohledu dnešního moderního člověka je téměř nepředstavitelné, jaký komunikační kanál představovala námořní doprava v období středověku. Jako většina tehdejších společností tak i ta manská byla založena především na usedlém způsobu života. Lidé byli svázáni se svým kusem půdy, který v té době znamenal značné bohatství. Komunikace s okolním světem, stejně tak jako styk s ostatními, byl značně obtížný až nereálný. Tuto výsadu měli pouze mořeplavci, kteří na svých cestách obeplouvali jednotlivé přístavy a stávali se tak komunikačním kanálem mezi lidmi. Z tohoto důvodu působil ostrov Man ve své době jako velmi významné místo, protože stál na pomyslné křižovatce mezi Skotskem, Anglií, Irskem a Walsem. Lodě vozily oblečení, vybavení, nástroje, ale i poštu a byly tak v podstatě jediným dopravním prostředkem a spojením mezi těmito krajinami. (GOODWINS, 2011)

6.1.5. Aktuální politicko-ekonomická situace

V současné době je ostrov Man závislé území britské koruny, což znamená, že aktuální nositelkou titulu manského panovníka Lord of Mann je britská královna Alžběta II. Tento titul jí zajišťuje právo panovat na území Manu. Fakticky je na místě zastupovaná Guvernérem (Lieutenant Governor) A. Woodem. Ostrov Man není součástí Spojeného království Velké Británie ani Evropské unie. Má však velmi úzký bilaterální vztah s Velkou Británií, který mu zajišťuje možnost v jistých záležitostech jednat jako by byl členem EU či UK. Ostrov Man přebírá primárně britské právo, které v některých věcech upravuje. Suverenita je značná až absolutní a v tomto ohledu se Man chová jako samostatný suverénní stát. Některé příklady jeho pravomocí pro ilustraci: rozhodování

o státním rozpočtu, určování výše a výběru daní, schvalování nařízení a zákonů. Maňané mají svoji vlastní měnu Manská libra, vázanou v kurzu 1:1 k libře britské, vydávají vlastní známky nebo například mají své vlastní poznávací značky na automobilech. Jako opačný příklad provázanosti s VB můžeme uvést manský cestovní pas, který je vydáván na základě britského práva a jeho držitel se stává držitelem pasu Velké Británie. Zde je vidět, jak v praxi fungují úzké dohody a z nich plynoucí výhody, protože díky tomuto pasu občan Manu nabývá práv členského státu EU. (GOV.IM, 2015)

6.1.6. Transformace vztahu s VB

Je více než jasné, že pozice Manu je především výsledkem postupného historického vývoje a jeho strategickou polohou, nežli cílenou snahou lidského působení, kterou uvádí Hroch jako jednu z možných příčin ve své teorii. Postupné předávání moci zpět do rukou manskému parlamentu započaté v roce 1866 probíhalo postupnými kroky na úrovni legislativní a finanční až do roku 1980. I přesto, že naprostá většina místních záležitostí byla předána, nikdy se tak nestalo v absolutním smyslu. Nadále po této velké transformaci zůstaly některé záležitosti v rukou Westminsteru, zejména ty nemístního charakteru jako jsou zahraniční politika, reprezentace, obrana a podobně. Před jakýmkoliv konečným rozhodnutím je zde nicméně vzájemná diskuze. (KERMODE, 1980)

Jako příklad můžeme uvést zamítnutí manského zákona o bezdrátové telekomunikaci (Wireless Telegraphy Act 1962), který měl umožňovat provozování komerční rádiové stanice na ostrově. Byl však v rozporu s již přijatou mezinárodní úmluvou Britské vlády, kterou VB podepsala, a to i jménem ostrova Man a britských ostrovů. (KERMODE, 1980)

6.1.7. Shrnutí kapitoly a její výzkumná otázka

Čím si ostrov Man zajišťuje a udržuje svou značnou nezávislost a autonomii?

Nick:

- *„Obyvatelé ostrova Man mají silný vztah k tomuto místu založený na historických událostech, který trvá až do dnes. Nejdéle fungující parlament na světě a historická sounáležitost k silnému keltskému národu k tomu přispívají. Man nikdy nebyl součástí Velké Británie a napříč všemi dobami*

si neustále vydobýval svá práva. To je opět patrné i v dnešním vnímání místních obyvatel, kteří nevnímají svůj ostrov jako součást Velké Británie, ale jako něco vlastního, jako ostrov Man.“

Ashley:

- *„Ostrov Man se vyznačuje svým kulturním dědictvím jako je například Tynwald a zároveň má slibné možnosti růstu a modernizace v budoucnu. Výhodou na rozdíl od VB je otevřenost místní vlády naslouchat místním obyvatelům. Vláda je obecně více nápomocná. První rok po přestěhování jsem se cítil poněkud izolovaný, ale po čase jsem se rozkoukal a začal toto místo mít rád. Také cítím, že je zde velký patriotismus ze strany místních.“*

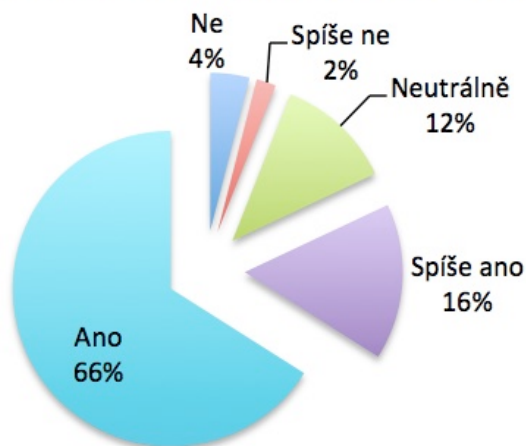
Luke:

- *„Myslím si, že cílem manské vlády je udržovat dobré vztahy s VB a tím si zároveň zajišťovat její asistenci v různých otázkách. Manská vláda investuje prostředky do turistických oblastí svého ostrova a atrakcí jako jsou například typické manské vesničky. Tato místa přitahují turisty a tím vláda zajišťuje udržitelný rozvoj infrastruktury a dále tím podporuje udržování historického povědomí, znalost manského jazyka a kultury.“*
- *„Lidé na Manu se mohou zdát na první pohled uzavření oproti obyvatelům Velké Británie. Myslím si, že je to kvůli tomu, že jsou do jisté míry izolováni od okolního světa. Proto se jejich chování odlišuje, avšak pokud člověk respektuje jistá pravidla, jsou k němu přátelští a vstřícní. Proto si i myslím, že pro obyvatele Velké Británie není problém se po nějakém čase zcela začlenit do místní společnosti.“*

Nickovu, Ashleyho a Lukeho výpověď dobře dokresluje výsledky dotazníkového šetření. V Grafu č. 3 si můžeme všimnout, že naprostá většina dotázaných neváhala zvolit maximální možné ohodnocení na otázku, zdali jsou hrdí na to být Maňany.

Graf 3: Jste hrdí na to být Maňanem?

Jste hrdí na to být Maňanem?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2016

Jejich vztah dokládá i další výsledek. Na otázku týkající se zájmu o vlastní historii odpovědělo z dotázaných pouze 12 % zcela negativně. Zbýlých 88 % se o svou historii zajímá. (VLASTNÍ VÝZKUM, 2015) Blíže se této problematice bude tato práce věnovat ve třetí části.

Odpověď na výzkumnou otázku

Z uvedených teorií v první části této práce a shromážděných dat z terénního výzkumu je možné říci, že ostrov Man splňuje řadu požadavků na to být autonomním. Jeho obyvatelstvo má společnou historii, která je do dnes spojuje a na kterou jsou hrdí. Zejména se jedná o často zmiňovaný parlament – Tynwald – a častou změnu panovníků v historii. To dokazuje i národní znak triskelionu, který všem neustále připomíná a dává najevo čím si Maňané prošli, s čím vším si poradili a že se nikdy nevzdávají. Odloučenost od hlavního ostrova je dalším aspektem, který společně s etnicitou přispívá k vyšší autonomii. Dalšího dominantního aspektu nezávislosti ostrova se dotkneme v následující části práce, která nám pomůže tento fakt vysvětlit pomocí rozboru ekonomiky ostrova.

6.2. Ekonomický efekt

Po finanční stránce byla kontrola britského úřadu nad manským rozpočtem v roce 1958 přerušena podepsáním dohody „Agreement between the Governments of the United

Kingdom and the Isle of Man regarding Customs and other matters“, avšak stále zde zůstávaly neformální vazby. V roce 1980 byla ustanovena mezi Velkou Británií a Manem unie týkající se cla a spotřebních daní (Common Purse Agreement). Na základě této dohody si členové této unie přerozdělují čistý zisk z výběru daní (clo, daň z přidané hodnoty) mezi sebe v poměru svých obyvatel, kde v případě Manu se započítávají podle určitého koeficientu i návštěvníci ostrova. Tento příjem tvoří nadpoloviční část příjmů do manského státního rozpočtu. To také vysvětluje skutečnost, proč si může manská vláda dovolit držet místní přímé daně na velmi nízké úrovni. (KERMODE, 1980)

Dalšího propojení si můžeme povšimnout u výše nepřímých daní. Man má právo si stanovit vlastní výši cla i DPH, ale po celou dobu udržuje stejnou výši a i při podpisu dohody z roku 1980 (Customs and Excise Agreement) se zavázal v této praxi setrvat. Až na drobné výjimky jako je například nižší zdanění hazardních her, piva, lehkých topných olejů a ubytování. (CUSTOMS AND EXCISE AGREEMENT, 1979)

Kromě jiného výše zmíněná dohoda umožňuje volný obchod se zbožím mezi těmito dvěma zeměmi a smazává tak jednu z bariér potřeby celních kontrol na hranicích mezi Manem a Británií a tím i Evropskou unií. (GOV.IM, 2015)

Jak je patrné z výročních zpráv Tynwaldu, tzv. „Pinkbook“, poměr nepřímých a přímých daní je 70:30. Tento fakt naznačuje, jak velká závislost manského rozpočtu je na přerozdělování daní v rámci ustanovené unie s Velkou Británií. Tento fakt byl zmíněn i na zasedání Tynwaldu v lednu 2013. (TYNWALD, 2013)

6.2.1. Vývoj rozdělování daní mezi Velkou Británií

Jak již bylo uvedeno výše, manská vláda začala operovat se svým rozpočtem právoplatně od 1957 na základě zmíněné dohody s Velkou Británií. Tato dohoda byla v používání zhruba 22 let, než byla obměněna novou z 1979, která vstoupila v platnost 1980. Tato nová ustanovení stanovovala, že daně budou až na drobné výjimky vybírány na základě společných pravidel a následně přerozdělovány na základě poměru počtu obyvatel na jednotlivých územích. Jednalo se tak o každoroční platbu vypočítanou z celkových daňových příjmů, sníženou o náklady spojené s výběrem daní a auditem. Během

následných téměř 30 let byla tato dohoda pozměňována a přizpůsobována tak, aby co nejlépe reflektovala skutečný stav a byla co nejspravedlivější k oběma zúčastněným stranám v otázce přerozdělování daňových příjmů. Toto období končí rokem 2005, kdy se obě vlády dohodly na novém způsobu přerozdělování, protože původní způsob již byl neudržitelný a pro Velkou Británii značně nevýhodný. (PARLIAMENT.UK, 2009)

6.2.2. Nový systém

Nový způsob spolupráce mezi oběma vládami má nastolit flexibilní fungování odrážející co nejvěrnější obraz skutečnosti. Účelem je brát ohled na aktuální směr obou ekonomik ve smyslu výběru DPH z neexportních služeb (v případě Manu turistický ruch) a najít nový výpočet lépe reflektující skutečný poměr těchto dvou ekonomik. Společnou diskuzí byl schválen mechanismus nově založený na výpočtu manského HDP a britském HNP. Použitím těchto dvou ekonomických ukazatelů získá systém přesná data a zároveň je zde kladen velký důraz na jednoduchost a transparentnost celého výpočtu. Celý tento model v jednoduchosti nově zohledňuje relativní růst místních ekonomik a na základě těchto dat následně rozděluje sumu vybranou na nepřímých daních mezi oba rozpočty. Na rozdíl od starého mechanismu dále bere v potaz různorodý charakter jednotlivých sektorů, jako jsou například bankovníctví, pojišťovnictví atd., které ze své podstaty přirozeně generují nízké procento DPH na svých produktech. (PARLIAMENT.UK, 2009, ADDITIONAL REVENUE SHARING INFO, 2011)

Na přechodné období, než bude mít manská vláda dostatečný počet dat pro správné vyhodnocení nových statistik, bylo ustanoveno, že dostane v letech 2011/12 a 2012/13 fixní částku a to 272 mil £ a v roce druhém 252 mil £. (ADDITIONAL REVENUE SHARING INFO, 2011)

Pro dokreslení celého procesu můžeme nahlédnout do Příloh č. 1 a 2. Jedná se o dvě tabulky z let 2011 a 2015 obsahující údaje porovnávající příjem za uplynulá léta s predikcí do budoucnosti. Jak je patrné v těchto dvou statistikách, do roku 2007 rostl příjem do manské státní kasy celkem značným tempem. Dva po sobě jdoucí předešlé roky překračoval procentuální nárůst hranici 10 %. V roce 2007, kdy vešel v platnost nový mechanismus, a začaly se uplatňovat první změny, registrujeme 1,3 % pokles. Následující roky je tento trend ještě markantnější a meziroční úbytky v příjmu se pohybují okolo 5 %. První průlom zaznamenal rok 2011, kdy se poprvé dostává rozpočet do černých čísel

s přírůstkem 2,9 %. Zároveň je to jeden ze dvou posledních roků z období přechodu na nový systém a první rok, kdy byl vyplacen fix britskou vládou. Rok následující a poslední přechodný zaznamenal radikální propad o dalších 10 %, avšak všechny následující roky včetně predikcí na budoucí období již mají kladné předpoklady. Na základě těchto dat můžeme soudit, že manská vláda se zvládla přizpůsobit novým pravidlům. Svoji ekonomiku, a tím i domácí trh, dokázala přizpůsobit novým požadavkům.

6.2.3. *Nové příležitosti*

Na základě výše zmíněných faktů týkajících se transformace výpočtu a přerozdělování nepřímých daní je zde patrná změna kurzu v nabízených místních službách. V Příloze č. 3 je patrné, že turismus je stále populární součástí manské nabídky, avšak mezi další sektory se také řadí finančnictví, které společně s pojišťovnictvím a bankovním sektorem tvoří 1/3 národního příjmu. Mezi další významné položky dále patří online herny se 17 %, informatika, zemědělství, doprava a služby, které se pohybují pod hranicí 10 %.

Z další statistiky je patrné relativní rozdělení struktury příjmů mezi státem, firmami a občany 10/60/30. Deset procent zastoupených státem jsou aktuálně především jeho aktivity, jako je například registrace zahraničních letadel a lodí a následně poskytovaný servis a služby. V obou případech se vláda prezentuje jako výborný partner poskytující pevné a stabilní zázemí, neutralitu, nízké zdanění oproti ostatním státům, dobrý servis a kvalitu služeb a pozitivní, proaktivní přístup k řešení problémům. Svým klientům tak nabízí výhodné služby a skvělé zastupování v mezinárodním kontextu, opět díky velmi úzké spolupráci a návaznosti na Velkou Británii.

6.2.4. *Ekonomická situace obyvatel*

Mluvíme-li zde o ekonomice, je potřeba zmínit i dopad systému na obyvatele. Dříve platil ostrov za daňový ráj. Dnes tomu již tak není a nabízené výhody ve smyslu zdanění čerpá jen malé procento obyvatel, kteří svými příjmy dosáhnou na výhodné limity. Běžného občana se to však dotkne minimálně, zdali vůbec. Dohoda o sdílení informací byla mezi Manem a Českou republikou podepsána v červenci 2011. Smyslem dohody je na požádání zúčastněných států sdílet informace o subjektech registrovaných v daných státech a tím i možnost sledovat jejich platby daní. Tím se Man zařadil na tzv. „White list“ OECD.

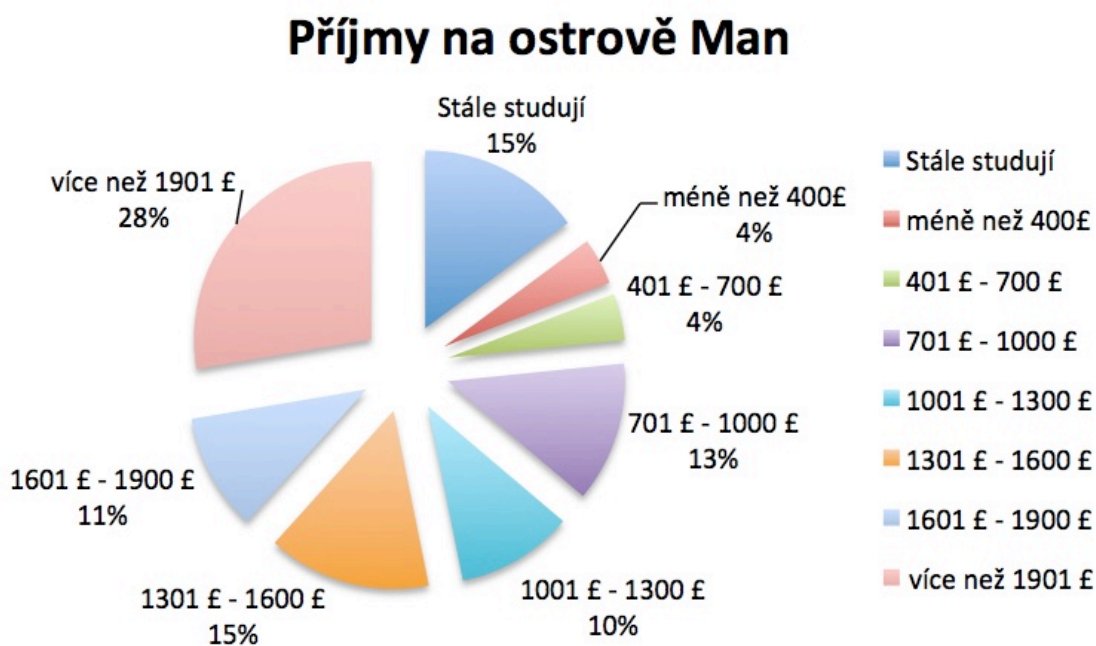
Stal se tak důvěryhodným místem k podnikání pro řadu odvětví a států. (AGREEMENT BETWEEN THE CZECH REPUBLIC AND THE ISLE OF MAN ON EXCHANGE OF INFORMATION ON TAX MATTERS, 2011)

Základní výše daně z příjmu je pro fyzickou osobu stanovena na 10 % a odečitatelná položka je 10500 £. Je zde též maximální limit a ten je stanoven na 8500 £ pro svobodnou fyzickou osobu. (GOV.IM, 2016)

Dle šetření z roku 2014 byla průměrná hrubá týdenní mzda zaměstnanců na plný úvazek ve výši 624 £ a medián byl vypočítaný na základě získaných dat na hodnotu 546 £. Meziroční přírůstek v příjmech mezi lety 2013 a 2014 byl 0,7 %. (EARNINGS SURVEY, 2014)

V uvedeném Grafu č. 4 jsou uvedeny hodnoty vycházející z kvantitativního výzkumu. Otázka zněla „Jaké jsou vaše průměrné měsíční příjmy?“ Dá se předpokládat, že respondenti uváděli již čistý příjem.

Graf 4: Příjmy na ostrově Man

Zdroj: Vlastní zpracování, 2016

6.2.5. Shrnutí kapitoly a její výzkumná otázka

Jaké postavení politické, ekonomické a sociální zaujímá ostrov Man ve vztahu k Velké Británii a EU?

Nick:

- *„Vláda se schází pravidelně jednou za rok na Tynwaldském kopci, kde se projednávají nové zákony a toto setkání je veřejné. Je sestavená z 24 členů volených na pětileté období. Zvolen může být kdokoliv z občanů. Tím se odlišujeme od VB, kde se klade důraz na tradici a historický kontext. Schválením ustanovení Tynwaldem vchází dané ustanovení v platnost, není zde potřeba žádného dalšího procesu ani schválení Westminsteru (VB). Vládeme si sami. Říkáme tomu také „Home rule“.“*
- *„Zdanění na Manu je nižší než ve VB a proto je zde řada velmi bohatých lidí v rezidenci. Běžného člověka se tyto výhody moc nedotknou. Máme však i takové daně jako například daň z toalet v našich domovech, kterou platíme ročně. Online herny zaznamenaly velký boom v posledních letech. Jejich činnost je zdaněna zhruba 10 % z příjmu a řada lidí označuje Man na základě tohoto faktu jako daňový ráj. Turismus byl též velmi podstatný, po válečném období však značně upadl zájem a s vývojem moderních dopravních prostředků značná část obyvatel volí jižní destinace namísto Manu.“*
- *„Tento fakt staví Man do světla daňového ráje. Ale on má pouze některé položky zdaněné nižší sazbou. To se bohužel nedotkne běžného občana, který musí platit další daně.“ (např. za záchod viz výše)*

Ashley:

- *„Vztahy s VB se mi zdají docela dobré. Man je velmi otevřený VB a má značnou autonomii, avšak řekl bych, že občas je manská vláda napřed oproti té britské, která ji občas svým způsobem brzdí, protože musí čekat nejdříve na její stanovisko, než provede svá vlastní rozhodnutí. Man není*

členem Evropské unie, ale díky úzkým vztahům s VB má dobrý přístup k okolnímu světu.“

- *„Man sám o sobě nemá příliš skutečného průmyslu, který by mohl obchodovat, vyvážet a dovážet vyprodukované zboží. Velmi populární a propagované je však zajišťování služeb a servisu. Především v oblasti finančnictví, registrace lodí a letadel a zejména online herny. Turismus stále hraje taky značnou roli, ale není zcela prokazatelné do jaké míry kvůli složitosti měření příjmu z této oblasti.“*
- *„Myslím si, že životní úroveň je srovnatelná s VB. Možná nezaměstnaní zde mají o trochu lepší podmínky. Výplaty jsou zde asi též o něco vyšší. Osobně preferuji Man před VB.“*

Luke:

- *„Myslím si, že manská vláda využívá řady privilegií, tím že není přímo kontrolována VB, ale zároveň je vděčná za „ochrannou ruku“ v případě celosvětových otázek. Proto také respektuje své postavení a částečně omezenou suverenitu v rámci VB.“*
- *„Po ekonomické stránce má ostrov Man svoji měnu navázanou na britskou. Znamená to, že stále používají britskou libru, která však není běžně přijímána u obchodníků ve VB. To dává Manu jistou samostatnost nad vlastními financemi. Kolem a kolem si myslím, že Man je rád, že se britská vláda víceméně podílí a asistuje na jeho správě a zároveň si může rozhodovat o některých svých záležitostech.“*
- *„Ostrov Man je známý jako daňový ráj. Moc o tom nevím, ale vím, že skutečný efekt to má pouze pro opravdu bohaté lidi. Ti se zde často registrují jako rezidenti, i když zde ve skutečnosti nebydlí a pouze platí snížené daně. To je příčina, proč je tam také řada neobydlených domů,*

sloužících pouze tyto daňové účely. Tyto prázdné budovy též přispívají k pocitu izolovanosti ostrova.“

Odpověď na výzkumnou otázku

Man se prezentuje jako malý, vlídný a přívětivý ostrůvek v Irském moři. Nabízí řadě společností dobré legislativní a ekonomické podmínky pro jejich podnikání. Společnosti zde umísťují svá sídla, fyzické osoby registrují majetek a podnikají. To v aktuálním světle změn přerozdělování sdílených daní s VB přináší Manu ekonomický růst a tudíž dobré postavení vůči nastavenému mechanismu s VB. Tímto systémem ostrov podporuje svoji suverenitu ve světě, která je dále podpořena vlastním zákonodárstvím, které sice respektuje VB, ale není tím nijak zásadně omezeno. Přes výhodné podmínky zdanění Man nefiguruje na seznamu nedůvěryhodných zemí, ba naopak s celou řadou zemí má podepsané dohody o sdílení informací a to přispívá k jeho dobré reputaci v očích světa. Díky silnému partnerovi VB má též dobré postavení v zahraniční politice.

6.3. Kulturní, sociální a jazykové aspekty manské autonomie

6.3.1. Vliv keltské kultury

Keltové jsou skupiny kmenů, které mají velmi bohatou a zajímavou minulost, a přestože nikdy nevytvořili žádný politický celek, obsadili velkou část Evropy. Jejich historie sahá až do druhé poloviny druhého tisíciletí před naším letopočtem. Keltská společnost byla strukturována do různých vrstev a jednou z nejdůležitějších byli keltští kněží. Nejvyšší kastou keltských kněží a zřejmě i nejvyšší společenskou vrstvou byli druidové. Keltové se živil převážně zemědělstvím a rybolovem, které hraje významnou roli dodnes. Keltové byli manuálně zruční, což ostatně mohou doložit nálezy šperků. Vynikali taktéž ve zpracování kovu a v obchodu. Ve třetím století př. n. l. se už objevují předchůdci dnešních měst, takzvaná oppida, jak o tom svědčí archeologické nálezy. Pro Kelty byly typické stavby s kruhovým půdorysem. (CUNLIFFE, 2009)

Co se náboženství týká, tak Keltové uctívali přírodní síly a hledali své bohy v přírodních objektech a jevech, avšak brzy přijali křesťanství. Pro Kelty měly významnou roli svátky, mezi které patřil například Nový rok, který slavili 1. listopadu. Zajímavé je, že keltský rok trval třináct měsíců a jednotlivé měsíce nesly názvy stromů. Dalším důležitým svátkem byl Beltine, jehož oslavy měly za úkol očistu po zimě a zničení všeho zlého,

k čemuž sloužily posvátné ohně, přes které lidé skákali. Jednalo se o lunární svátek, který měl pohyblivé datum. Další svátky byly převážně spojeny se slunovratem a rovnodenností. (CUNLIFFE, 2009)

Graf 5: Přestěhovali byste se?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2016

Hodnocení života a životní úrovně na ostrově Man místními obyvateli. Celá řada respondentů se shoduje na několika základních faktech o životě na Manu. Zejména na tom, že je to klidné a příjemné místo k žití s velkou možností výletů do hezké všudypřítomné přírody. Další pozitiva jsou viděna v bezpečnosti ostrova a v komunitě, kde se všichni znají a pořádají společenské akce. O celkové atmosféře na ostrově vypovídá i následující Graf č. 5 znázorňující procentuální podíl obyvatel, kteří by chtěli zůstat či se odstěhovat.

Jejich vztah k ostrovu. Jak už bylo zmíněno v předchozí odpovědi, obyvatelé ostrova mají převážně pozitivní vztah ke svému bydlišti. Naprostá většina dotazovaných potvrdila, že jsou patřičně hrdí na to, že jsou obyvateli ostrova Man. Konkrétně 90 % respondentů hodnotilo otázku, zdali se cítí být Maňany, nadprůměrnou známkou, přičemž 50 % všech dotazovaných uvedlo maximální hodnocení. U otázky, zdali jsou obyvatelé pyšní na svůj původ, byl výsledek ještě markantnější. Zde maximální známku použilo 66 % dotazovaných. (VLASTNÍ VÝZKUM, 2015)

Výhody a nevýhody. Jako hlavní výhody dotazovaní velmi často uváděli klidné žití, hezkou přírodu, bezpečnost a komunitu lidí. Poslední zmiňovaná byla v jistých případech i na opačné straně a to ve smyslu, že se každý s každým zná a tedy může život občas působit trochu nudně.

Na záporné straně se velmi často objevovaly důvody ekonomické, především výrazně vyšší náklady na bydlení a s tím i související prodej půdy a nemovitostí. Dále respondenti uváděli vyšší ceny za potraviny a obecně menší výběr oblečení a výrobků v porovnání s Velkou Británií.

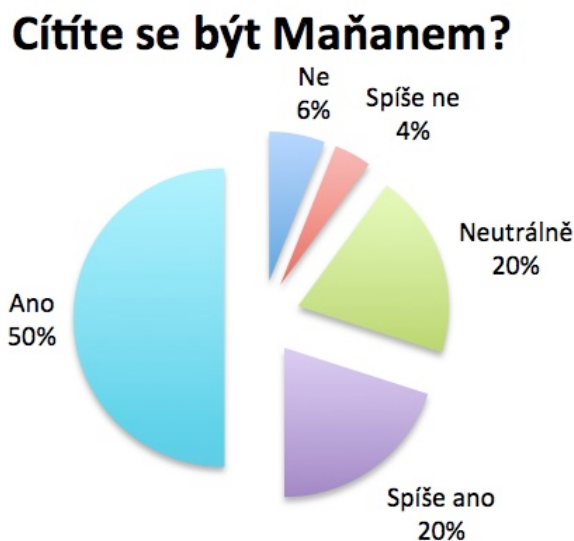
Postoj ke kulturním akcím a původní kultuře. K otázce své vlastní kultury se dotazovaní staví opět velmi kladně. 88 % z dotázaných odpovědělo, že se zajímají o svou kulturu a původ. U rozšiřující otázky většina dotázaných opět odpověděla, že vědí, kdo jsou jejich předkové, avšak při bližším dotázání v následující otázce, jestli se cítí spíše jako Keltové, Galové, Normani, se odpovědi velmi různí a často se objevuje i neurčitá odpověď nebo naprosto odlišná.

Způsoby udržování zvyků, tradic a kultury. Přestože na konkrétní otázky se odpovědi ne vždy shodují, zájem místních obyvatel o dění a historický odkaz je podle dotazníku značný. 50 % dotázaných odpovědělo, že jsou členy nějakého místního spolku či sdružení a z toho více jak 30 % navštěvuje spolek aspoň jednou týdně. Zájem o to, co se na ostrově děje, dokresluje také fakt, že víc jak 70 % dotázaných se vyjádřilo, že se účastní pořádaných akcí, z toho 30 % dokonce aktivně jako dobrovolníci, případně organizátoři. Pro ilustraci rozšiřování povědomí o ostrově Man a jako důkaz toho, že to byla v 50. letech 20. století velmi oblíbená destinace obyvatel Velké Británie, zde můžeme uvést dobovou reklamu lákající turisty k návštěvě.² Druhé video je ze současnosti.³ Můžeme si povšimnout značných rozdílů v prezentaci. Historické video spíše poukazuje na letní radovánky, na rozdíl od současného, které se zaměřuje spíše na přírodu, reliéf ostrova a kulturní dědictví. Mimo videa můžeme ještě uvést ukázky audio nahrávek poskytnutých z osobního archivu učitele manštiny. Jedná se o místní dětský sbor, který zpívá v manském jazyce.

² Video č. 1, BRITISH PATHE, Isle of Man, 1956. [online]. Dostupné z: <http://youtu.be/qEN6MzNFir0>

³ Video č. 2, SKYWORKS, Isle of Man, 2012. [online]. Dostupné z: <https://vimeo.com/30481871>

Graf 6: Cítíte se být Maňanem?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2016

Shrnutí

Jak je patrné z Grafu č. 6 a také z výpovědí řady respondentů, velká část dotázaných se cítí být Maňanem. Na druhou stranu, ačkoli by se mohlo na první pohled zdát, že hlavním prvkem formujícím jejich identitu bude jazyk, není tomu tak. Jazyk v dotazníkovém šetření skončil až na 4. místě za 1. rodinnými kořeny, následovanými samotným životem na ostrově Man a osobním pocitem. To dokládá i výše zmíněnou obtížnost rozlišit obyvatele od minority na ostrově. Zdá se, že jazyk zde působí spíše jako marketingový instrument na zvýraznění ostrova navenek. Místní obyvatelé tomuto aspektu nepřikládají takový význam. Stačí jím se cítit a bydlet na ostrově, aby o sobě prohlásili, že jsou Maňané.

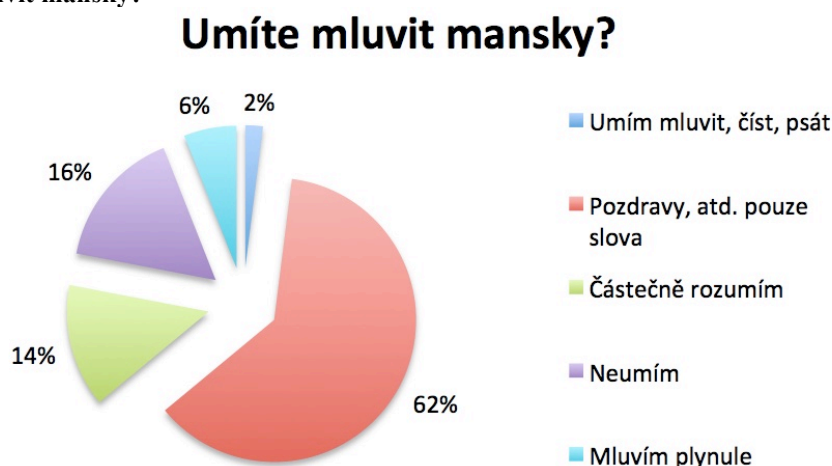
6.3.2. Jazyk a jeho obnova

Manština je galský jazyk, který se vyvinul ze staré irštiny. Manština se od ostatních keltských jazyků odlišuje hlavně pravopisem. Důvodem úpadku jazyka byl nedostatek manské psané literatury, která by se snažila tomuto propadu předejít. Prvním dokumentem psaným v manštině je překlad anglikánské sbírky modliteb, který se však svého vydání nedočkal. Největší rozkvět manského písemnictví nastal v 18. století, když byla přeložena Bible. (NOSKOVÁ, 2002)

V 19. století, kdy na ostrově dominoval anglický jazyk, došlo k odsunutí manského jazyka do pozadí. Ještě v roce 1874 byla manština mateřským jazykem pro 12 340 obyvatel ostrova, roku 1951 už jen pro 355 a v roce 1974, kdy ve věku 97 let umírá poslední rodilý mluvčí, přestala být manština živým jazykem. Svoji popularitu jazyk znovu získává v 60. letech 20. století, kdy se podle dobových statistik počet lidí znajících manštinu začal zvyšovat. (KERMODE, 1980)

Ve 20. století však zájem o oživení manštiny vzrostl. V roce 1985 vláda ostrova Man založila společnost pro ochranu manského dědictví a výbor pro manštinu, který se zasloužil o standardizaci jazyka pro použití ve vládě. Nyní existuje několik škol, které vyučují jak manštinu, tak manskou kulturu. Velkou zásluhu při obnově manské kultury měli kromě státních subjektů také dobrovolnické organizace. S manštinou se můžeme setkat na dopravních značkách i na nápisech, které jsou k vidění po celém ostrově. (GOV.IM, 2016)

Graf 7: Umíte mluvit manský?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2016

Jednou z organizací podporovaných místní vládou je Culture Vannin, která vede řadu projektů na podporu rozvoje kultury a jazyka. Jak sami na svých webových stránkách zmiňují: „jejich největšího kulturního dědictví“. (MANX LANGUAGE DEVELOPMENT OFFICER. 2015) Mezi projekty patří online kurzy jazyka, běžná výuka, šíření obecného povědomí a organizace volnočasových aktivit. S vedoucím pracovníkem této organizace byl proveden rozhovor (viz učitel manštiny níže).

Příčiny obnovení jazyka na Manu a jeho význam. Zaměříme-li se na první část otázky, tedy na příčiny obnovy jazyka na území ostrova Man, můžeme zde uvést několik pohledů místních obyvatel.

Místní učitel manštiny:

- *Jako místní člověk žijící na daném území cítí jistou spojitost s místem a jeho historií. Považuje to za jakési dědictví znát původní jazyk a dále ho šířit mezi obyvatele, kteří by měli dle jeho názoru znát svůj původ, předky a historii. Jako další aspekt vnímá znalost původního jazyka, jako možnost odlišení se od ostatních a také utvrzení své identity.*

Místní dívka:

- *Mezi další dotazované patřila studentka a též místní obyvatelka narozená na ostrově, která od dětství navštěvovala různé spolky a volnočasové aktivity a bylo tedy pro ni přirozené se naučit i jazyk, jako součást kulturní tradice.*

Dvě dámy původem z Německa:

- *Další účastnice rozhovoru byly dvě dámy původem z Německa aktuálně žijící na ostrově, které se shodly, jak je důležité znát alespoň základy tohoto jazyka. I přes fakt, že je tento jazyk považován za mrtvý, totiž velká řada obyvatel používá v běžné řeči manské fráze nebo slovní spojení. Byla tedy pro ně nutnost si osvojit základy, aby více porozuměly místním, zejména při různých neformálních setkáních.*

6.3.3. Shrnutí kapitoly a její výzkumná otázka

Jakou roli hraje obnovování keltské kultury, zejména manského jazyka, v současné manské společnosti?

Pohled keltské minority na ostatní obyvatele ostrova Man. Na tuto otázku se nedá jednoznačně odpovědět, ať už kvůli samotné malé rozloze ostrova, malému počtu obyvatel nebo faktu, že samotná kultura do jisté míry zanikla a aktuálně se jí snaží nadšenci znovu obnovit. I přes rostoucí popularitu se stále jedná řádově o jednotky tisíc lidí, kteří se

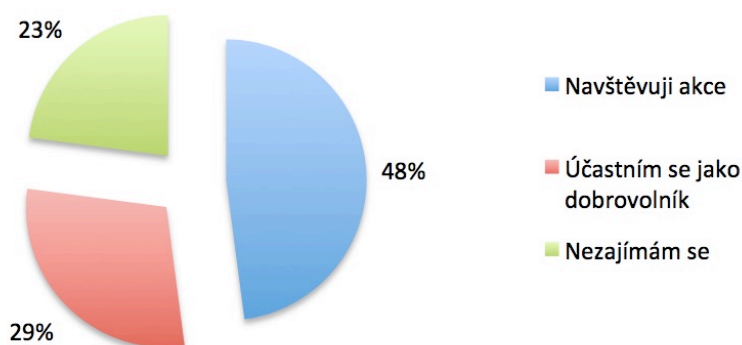
scházejí a snaží se mluvit původním jazykem, což je v celkovém počtu velice zanedbatelná část obyvatel. Konkrétně v posledním průzkumu konaném v roce 2011 uvedlo 1600 lidí, že umí manský mluvit, a 1800 kromě mluvení i číst a psát. Což je v poměru k celkové populaci na ostrově zhruba 5 % obyvatel, kteří jazyk ovládají na úrovni mluveného slova. (CENSUS, 2011)

Pohled obyvatele Manu na Kelty. Jak už bylo uvedeno výše, obyvatelé se zajímají o svůj původ, neodmítají ho a řada z nich má povědomí o tom, kdo byli jejich předci. Avšak opět se setkáváme s problémem, tak jako u předchozí otázky, že je zde obyvatelstvo natolik smíšené, že je opět téměř nemožné odlišit, kdo patří do menšiny a kdo nikoli, protože jedním z hlavních rozlišovacích prvků, který bychom mohli použít je již zmíněný jazyk, který zde ale neplní klasickou funkci.

Pohled z třetí strany. Pro účely této práce se povedlo získat názor původní obyvatelky ostrova Man, která ve svých dvaceti letech ostrov opustila a odešla nejdříve do Londýna a v současnosti žije ve Spojených státech amerických. Jako hlavním rysem určujícím manskou příslušnost uvedla rodinné kořeny. Dále uvedla, že jazyk je bezpochyby důležitý a je potřeba jej udržovat, protože by to byla kulturní ztráta a škoda, aby se úplně ztratil. Naprostá většina lidí ale potvrdila, že zná pouze jednotlivá slova a fráze. Také uvedla, že by se jazyk měl vyučovat na školách, pouze však jako volitelný předmět. Na tomto názoru se shoduje velká část odpovědí místních obyvatel.

Graf 8: Podílíte se na místních akcích?

Podílíte se na místních akcích?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2016

Odpověď na výzkumnou otázku

Ostrov Man si vybudoval během své existence pozoruhodnou kulturu. Obyvatelé si vytvořili svou vlastní komunitu, ať už z důvodu malé rozlohy ostrova nebo nevlídné historie, kdy byl ostrov dobýván a lidé byli nuceni držet pospolu. Tento fakt dokládají i výsledky získané v dotazníkovém šetření, kde 90 % respondentů hodnotí svůj vztah k ostrovu nadprůměrně a z toho 50 % využilo maximální kladné hodnocení.

Ostrov Man byl v historii bydlištěm Keltů a stopy po keltském původu jsou všudypřítomné. Pro většinu obyvatel je kultura poměrně důležitá a na ostrově se stále udržují svátky, zvyky a tradice. Tyto aktivity jsou též ve značné míře podporovány místní vládou. Z výzkumu provedeného na místě též vyplývá, že velká řada místních obyvatel se těchto akcí účastní a to nejenom jako návštěvníci, ale též aktivně jako organizátoři viz Graf č. 8. Co se týče pohledu majority na Kelty, nastává zde problém, jelikož obyvatelstvo je pomícháno a je těžké ho rozlišit. Je to patrné například na odpovědích na otázku „Co z Vás dělá Maňany?“, kde se na prvních místech objevovaly relativně univerzální odpovědi typu „narození a život na ostrově“, „osobní pocit“ a přitom znalost místního specifického jazyka skončila až na čtvrtém místě.

V poslední době došlo ke snaze znovuoživení manského jazyka, který začal během minulého století postupně upadat. Faktem je, že po ostrově jsou nápisy v manštině, někteří lidé používali slovní spojení v hovorové řeči a vzrostl i zájem o výuku manštiny ve školách. Ale spíše se jeví, že je to více snaha vlády o jisté odlišení a zviditelnění ostrova Man jako takový „marketingový“ tah. Jistým způsobem jsou vypovídající i údaje ze sčítání z roku 2011, ve kterém uvedlo přibližně 3000 respondentů, že umí používat manštinu v mluvené formě, případně i čtené. Což je vzhledem k celkové populaci ostrova zhruba 5 % obyvatel. Z výzkumu je patrné, že obyvatelé považují jazyk za své dědictví a chtějí, aby se rozvíjel dále.

7. Diskuse a závěr

Výsledky terénního výzkumu v letech 2014 a 2015 na ostrově Man společně s oficiálními dokumenty a statistikami publikovanými vládou a dalšími složkami státu posloužili jako cenné zdroje informací při hledání odpovědí na výzkumné otázky této práce.

Teoretické aspekty určující autonomii se v práci povedlo výzkumem ověřit a potvrdit. Uváděné kulturní, jazykové, etnické odlišnosti potřebné k vymezení své vlastní etnicity a autonomním sklonům dané společnosti byly na ostrově Man potvrzeny hned z několika stran. Výzkum prokázal, že historický povědomí má dodnes velkou hodnotu pro místní obyvatele a že jsou na něj velmi hrdí. To je patrné jak z výpovědí jedinců a jejich vztahu k ostrovu, tak z rozhodnutí a postojů vlády. Dokazuje to znovuoobnovení manského jazyka nebo časté používání manského národního symbolu – triskelion.

Zajištění chodu státu a možnost využívat privilegií samostatnosti manská vláda řeší, i přes značně malou rozlohu ostrova, pomocí spolupráce s Velkou Británií. Tento oboustranně výhodný systém umožňuje Manu čerpat prostředky z daňových příjmů celé Velké Británie. Ty tvoří značnou část manského rozpočtu. Kromě ekonomických vztahů má Man s Velkou Británií i celou řadu dalších dohod vedoucích k oboustranně výhodné spolupráci. Můžeme zde uvést například spolupráci v rámci zdravotnického systému, provázanost měn či vystavování pasů a zahraniční politiku obecně.

Ze studií vyplývá, že při tvorbě samostatné společnosti může do jisté míry hrát i její dostatečná odloučenost od mateřské společnosti. Strategická poloha ostrova a samotný fakt, že se jedná o ostrov, jsou určitě další tmelící faktory, které do značné míry determinují nálady a postoje na Manu. Zajišťování a udržování si své nezávislosti je pro Man podstatná záležitost. V celosvětovém měřítku Man těží z obou výše zmíněných faktorů. Prezентuje se jako spolehlivý partner se stabilním zázemím vhodným jak pro registraci majetku, tak firem pro svou jasnou jurisdikci, světové neutrální postavení a příznivé daňové podmínky. Těchto podmínek zásadně využívají online společnosti, jako jsou například online herny nebo operátoři lodí a letadel.

8. Seznam literatury

- AGREEMENT BETWEEN THE CZECH REPUBLIC AND THE ISLE OF MAN ON EXCHANGE OF INFORMATION ON TAX MATTERS [online]. 2011, 2011(1) [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/48571342.pdf>
- AGREEMENT BETWEEN THE GOVERNMENT OF THE UNITED KINGDOM AND THE ISLE OF MAN ON CUSTOMS AND EXCISE AND ASSOCIATED MATTERS [online]. Norwich: The Stationery Office, 2007, 2007(1) [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/243162/7238.pdf
- BUDGET REPORT AND ESTIMATES 2012-13: PINKBOOK 2012-13 [online]. ostrov Man: Isle of Man Government, 2013, 2013(1) [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <https://www.gov.im/lib/docs/treasury/budget/2012/pinkbook1213.pdf>
- BUDGET REPORT AND ESTIMATES 2015-16: PINKBOOK 2015-16 [online]. ostrov Man: Isle of Man Government, 2015, 2015(1) [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <https://www.gov.im/media/1346893/pinkbook-1516.pdf>
- CUNLIFFE, Barry W. *Keltové: průvodce pro každého*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2009, 214 s. Průvodce pro každého. ISBN 978-80-7363-162-8.
- CUSTOMS AND EXCISE AGREEMENT: ADDITIONAL INFORMATION ON THE REVISED REVENUE SHARING ARRANGEMENT [online]. ostrov Man: Isle of Man Government Printing Services, 2011, 2011(1) [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: https://www.gov.im/media/80159/additional_revenue_sharing_info_2011.pdf
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-053-7.
- FJÖLMENNINGARSETUR: Alþingi - the Icelandic Parliament [online]. Ísafjörður, 2016 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://www.mcc.is/english/administration/althingi/>
- FURTHER MEMORANDUM FROM THE ISLE OF MAN GOVERNMENT. Parliament.uk [online]. Velká Británie, 2009 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmtreasy/355/355we06.htm>
- GOODWINS, Sara. *A brief history of the Isle of Man*. 1. vyd. Ostrov Man: Loaghtan, 2011. ISBN 978-190-8060-006.
- HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 315 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), 45. sv. ISBN 978-807-4190-100.
- ISLE OF MAN CENSUS REPORT 2011 [online]. ostrov Man: Isle of Man Government Printing Services, 2011, 2011(1) [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: https://www.gov.im/media/207882/census2011reportfinalresized_1_.pdf
- ISLE OF MAN EARNINGS SURVEY 2014 [online]. ostrov Man: Isle of Man Government, 2015, 2014(1) [cit. 2016-02-22]. ISSN 978-1-904869-55-9. Dostupné z: <https://www.gov.im/media/1346998/earnings-survey-2014.pdf>

- ISLE OF MAN GOVERNMENT: Island Facts [online]. ostrov Man, 2016 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <https://www.gov.im/categories/business-and-industries/iom-key-facts-guide/island-facts/>
- ISLE OF MAN GOVERNMENT: Passports [online]. ostrov Man, 2016 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <https://www.gov.im/categories/business-and-industries/iom-key-facts-guide/island-facts/>
- ISLE OF MAN GOVERNMENT: Revenue sharing [online]. ostrov Man, 2016 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <https://www.gov.im/categories/tax-vat-and-your-money/customs-and-excise/revenue-sharing/>
- ISLE OF MAN NATIONAL INCOME ACCOUNTS 2011/12 [online]. ostrov Man: Isle of Man Government Printing Services, 2013, 2011/2012(1) [cit. 2016-02-22]. ISSN 978-1-904869-45-0. Dostupné z: https://www.gov.im/media/288038/2011_12_national_income_reportv2.pdf
- KERMODE, David G. *The changing pattern of Manx devolution*. Glasgow, UK. 1980, ISBN 0140-8240. Dissertation thesis. Glasgow: Univ of Strathclyde Centre for study of public policy. Získáno archiv Manx Library & Archvies.
- MANX LANGUAGE DEVELOPMENT OFFICER. 2015. Culture Vannin: Learn Manx [online]. [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://www.learnmanx.com/>
- MANX TAXATION STRATEGY 2013-16 IMPLEMENTATION ENDORSED [online]. ostrov Man: Isle of Man Government Printing Services, 2013, 2013(1) [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://cots6.tynwald.org.im:47851/business/OPHansardIndex1114/1434.pdf>
- NOSKOVÁ, Věra. *Keltománie*. 2002, č. 1. Dostupné z: <http://www.dingir.cz/archiv/Dingir102.pdf>
- OLAUSSEN, Pär a Maria ACKRÉN. Condition(s) for Island Autonomy. *International Journal on Minority and Group Rights* 2008, 15(2): 227-258. DOI: 10.1163/157181108X332613. ISSN 1385-4879. Dostupné z: <http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/10.1163/157181108x332613> Získáno přes databázi EBSCO.
- THE WORLD FACTBOOK. Central Intelligent Agency [online]. Washington, D.C., 2016 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/im.html>
- TKACIK, Michael. Characteristics of Forms of Autonomy. *International Journal on Minority and Group Rights* [online]. 2008, 15(2): 369-401 [cit. 2015-05-23]. DOI: 10.1163/157181108x332668. ISSN 13854879. Dostupné z: <http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/10.1163/157181108x332668> Získáno přes databázi EBSCO.
- TYNWALD: The Parliament of the Isle of Man [online]. ostrov Man, 2016 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://www.tynwald.org.im/Pages/default.aspx>

9. Seznam grafů

Graf 1: Schema forem autonomie	17
Graf 2: Schema historického vývoje na Manu	23
Graf 3: Jste hrdí na to být Maňanem?	27
Graf 4: Příjmy na ostrově Man.....	31
Graf 5: Přestěhovali byste se?	35
Graf 6: Cítíte se být Maňanem?	37
Graf 7: Umíte mluvit manský?.....	38
Graf 8: Podílíte se na místních akcích?	40

10. Seznam zkratek

\$	americký dolar
£	britská libra
%	procento
°N	stupeň severní délky
aj.	a jiné
atd.	a tak dále
b	bod
HDP	hrubý domácí produkt
HNP	hrubý národní příjem
km	kilometr
km ²	kilometr čtverečný
m	metr
mil	milion
MVQCA	Multi-value Qualitative Comparative Analysis
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
tzv.	takzvaný
VB	Velká Británie

11. Přílohy

Příloha 1: Srovnání daňových příjmů 2011

COMPARISON OF REVENUE INCOME								
	Actual 2004-05	Actual 2005-06	Actual 2006-07	Actual 2007-08	Actual 2008-09	Actual 2009-10	Probable 2010-11	Estimate 2011-12
	£,000	£,000	£,000	£,000	£,000	£,000	£,000	£,000
Customs & Excise	325,786	369,186	438,494	429,889	408,470	372,922	350,000	342,000
Income & Other Taxes	150,691	160,595	162,072	159,393	184,487	186,469	172,980	179,000
Other	3,683	6,786	5,849	9,036	5,771	10,196	13,764	14,062
	480,160	536,568	606,415	598,318	598,728	569,587	536,744	535,062
	%	%	%	%	%	%	%	%
Customs & Excise	67.85	68.81	72.31	71.85	68.22	65.47	65.21	63.92
Income & Other Taxes	31.38	29.93	26.73	26.64	30.81	32.74	32.23	33.45
Other	0.77	1.26	0.96	1.51	0.96	1.79	2.56	2.63
	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Increase in Total Income (£,000)	17,546	56,408	69,847	(8,097)	410	(29,141)	(61,984)	(1,682)
% Increase in Total Income	3.79	11.75	13.02	(1.34)	0.07	(4.87)	(10.35)	(0.31)

Popis: Actual – skutečný stav, Probable – předpověď, Estimate – odhad. Customs & Excise – clo a spotřební daň, Income & Other Taxes – příjmy a jiné daně, Other – ostatní příjmy. Increase on Total Income – přírůstek celkového příjmu v absolutním vyjádření, % Increase in Total Income – relativní přírůstek celkového příjmu.

Zdroj: Pinkbook 2011

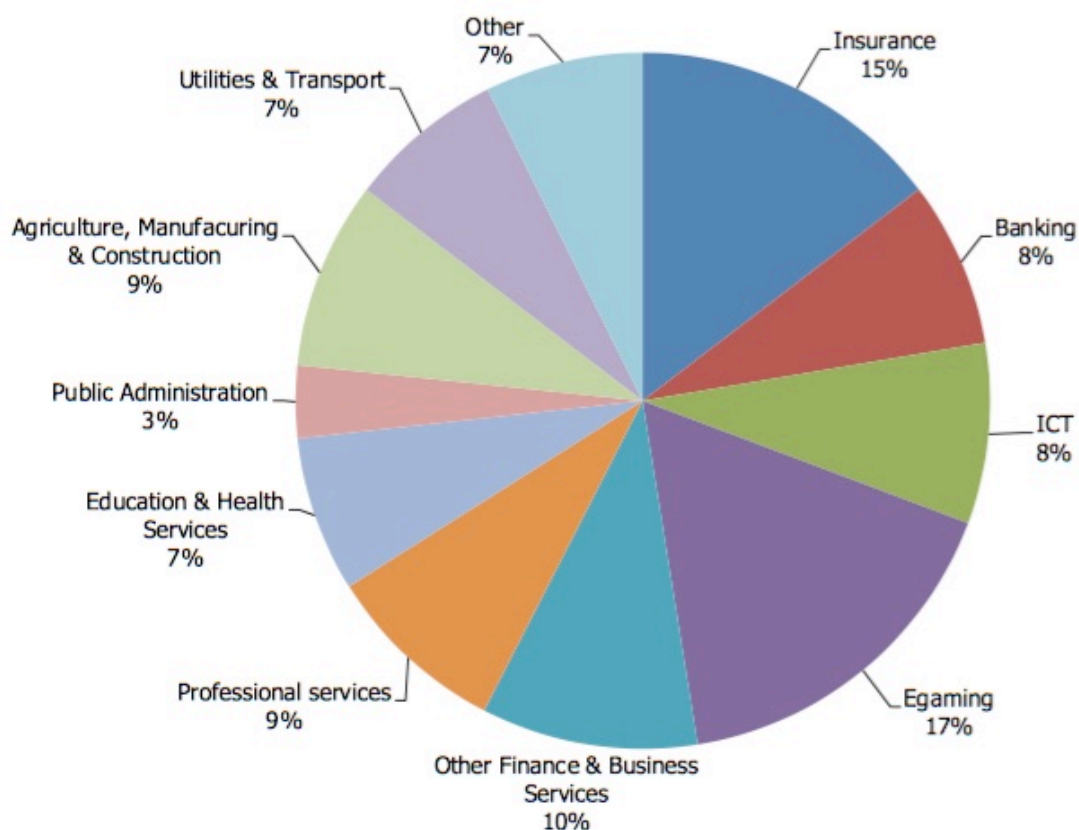
Příloha 2: Srovnání daňových příjmů 2015

COMPARISON OF REVENUE INCOME							
	Actual 2009-10	Actual 2010-11	Actual 2011-12	Actual 2012-13	Actual 2013-14	Probable 2014-15	Estimate 2015-16
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Customs & Excise	372,922	350,001	366,350	296,000	312,000	318,300	324,800
Income & Other Taxes	186,469	173,683	170,973	185,979	196,116	201,000	210,800
Other	10,196	13,969	16,073	15,210	13,264	10,643	11,645
	569,587	537,652	553,397	497,189	521,380	529,943	547,245
	%	%	%	%	%	%	%
Customs & Excise	65.47	65.10	66.20	59.53	59.85	60.06	59.35
Income & Other Taxes	32.74	32.30	30.90	37.41	37.61	37.93	38.52
Other	1.79	2.60	2.90	3.06	2.54	2.01	2.13
	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Increase in Total Income (£,000)	(29,141)	(31,934)	15,745	(56,207)	24,191	8,562	17,302
% Increase in Total Income	(4.87)	(5.61)	2.93	(10.16)	4.87	1.64	3.26

Popis: Actual – Skutečný stav, Probable – předpověď, Estimate – odhad. Customs & Excise – clo a spotřební daň, Income & Other Taxes – Příjmy a jiné daně, Other – ostatní příjmy. Increase on Total Income – přírůstek celkového příjmu v absolutním vyjádření, % Increase in Total Income – relativní přírůstek celkového příjmu.

Zdroj: Pinkbook 2015

Příloha 3: Struktura národních příjmů dle jednotlivých sektorů 2013/14

Popis: Insurance – pojišťovnictví, Banking – bankovní sektor, ICT – informatika, Egaming – online herny, Other Finance & Business Services – jiné finanční a obchodní služby, Professional services – odborné poradenství, Education & Health Services – vzdělání a zdravotní služby, Public Administration – služby veřejnosti, Agriculture, Manufacturing & Construction – zemědělství a výroba, Utilities & Transport – služby a doprava, Other – ostatní.

Zdroj: Isle of Man National Income Accounts 2013/14

Obsah

1. ÚVOD	8
2. CÍL PRÁCE	9
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE	10
4. METODOLOGIE	12
5. TEORETICKÁ ČÁST	14
5.1. Základní pojmy.....	14
5.1.1. Etnicita.....	14
5.1.2. Národ	14
5.2. Aspekty vzniku autonomie na ostrově	15
5.3. Formy autonomie	16
6. VLASTNÍ PRÁCE	19
6.1. Ostrov Man.....	19
6.1.1. Základní informace.....	19
6.1.2. Historie	20
6.1.3. Státní znak	23
6.1.4. Ekonomický význam ostrova ve středověku.....	24
6.1.5. Aktuální politicko-ekonomická situace.....	24
6.1.6. Transformace vztahu s VB	25
6.1.7. Shrnutí kapitoly a její výzkumná otázka	25
6.2. Ekonomický efekt.....	27
6.2.1. Vývoj rozdělování daní mezi Velkou Británií	28
6.2.2. Nový systém.....	29
6.2.3. Nové příležitosti	30
6.2.4. Ekonomická situace obyvatel.....	30
6.2.5. Shrnutí kapitoly a její výzkumná otázka	32
6.3. Kulturní, sociální a jazykové aspekty manské autonomie	34

6.3.1.	Vliv keltské kultury	34
6.3.2.	Jazyk a jeho obnova	37
6.3.3.	Shrnutí kapitoly a její výzkumná otázka	39
7.	DISKUSE A ZÁVĚR	42
8.	SEZNAM LITERATURY	43
9.	SEZNAM GRAFŮ	45
10.	SEZNAM ZKRATEK	46
11.	PŘÍLOHY	47